

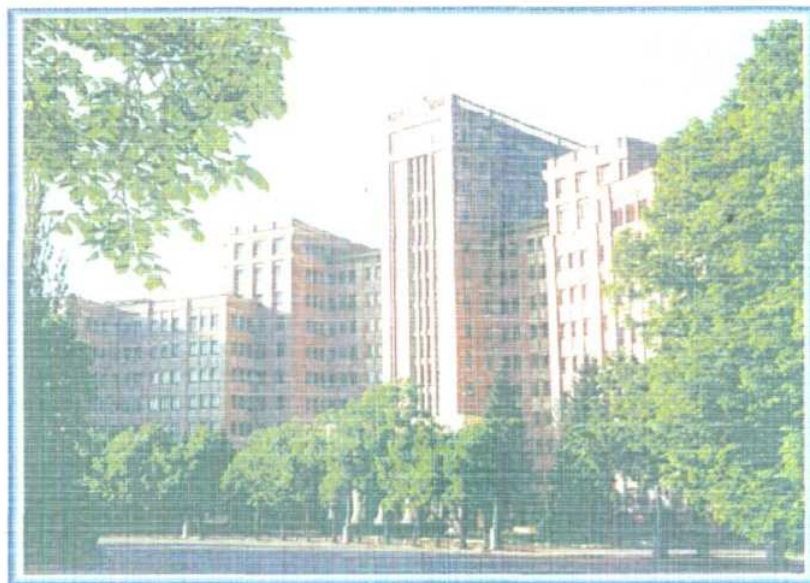

Міністерство освіти і науки,
молоді та спорту України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. Каразіна

ЧАСОПИС

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

10(1)/2011

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ЧАСОПИС

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ
ГЕОГРАФІЇ

ВИПУСК 10 (1)

Харків
2011

Міжрегіональний збірник наукових праць “Часопис соціально-економічної географії” розглядає сучасні проблеми суспільства, що вирішуються економічною та соціальною географією, і відображає результати новітніх досліджень у цій галузі. У збірнику розкриваються питання теорії та практичного застосування досліджень соціально-економічної географії в різних регіонах України та у світі.

Для викладачів вищих закладів освіти, науковців і фахівців у цій галузі.

Межрегиональный сборник научных трудов “Часопис соціально-економічної географії” рассматривает современные проблемы общества, решаемые социально-экономической географией, и освещает результаты новейших исследований в этой области. В сборнике раскрываются вопросы теории и практического использования исследований социально-экономической географии в различных регионах Украины и в мире.

Для преподавателей вузов, научных работников и специалистов в этой области.

Between-regional journal “The Chronicle of Social-Economic Geography” is devoted to modern problems of society that could be solved with the methods of social-economic geography. It enlightens the latest studies in this field. There are different questions concerning the theory and practical use of the results of social-economic geography researches in different Ukraine regions and all over the world.

It is recommended for high school lectures, scientists and specialists in this subject.

Друкується за рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, протокол № 3 від 25.03.2011 р.

Редакційна колегія: Олійник Я.Б. – д.економ.н., професор, член-кореспондент АПН України – шеф-редактор (Київ), Немець Л.М. – д.геогр.н., професор – голова редакційної колегії (Харків), Голіков А.П. – д.геогр.н., професор (Харків), Костріков С.В. – д.геогр.н., доцент (Харків), Немець К.А. – д.геогр.н., професор (Харків), Решетов І.К. – д.геол.-мін.н., професор (Харків), Руденко В.П. – д.геогр.н., професор (Чернівці), Топчієв О.Г. – д.геогр.н., професор (Одеса), Черваньов І.Г. – д.техн.н., професор (Харків), Шаблій О.І. – д.геогр.н., професор (Львів), Шищенко П.Г. – д.геогр.н., професор, член-кореспондент АПН України, президент Українського географічного товариства (Київ), Кандиба Ю.І. – к.геогр.н., технічний секретар (Харків).

Міжнародна рада редакційної колегії: Євдокімов М.Ю. – д.геогр.н., професор (м. Смоленськ, Росія), Корнілов А.Г. – д.геогр.н., професор (м. Белгород, Росія), Петін О.М. – к.геогр.н., професор (м. Белгород, Росія), Станайтіс С. – доктор географії, доцент (м. Вільнюс, Литва).

Адреса редакційної колегії: Кафедра соціально-економічної географії і регіоназнавства, геолого-географічний факультет, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, пл. Свободи, 4, м. Харків, 61077, Україна; тел.: +38 (057) 707-5274; e-mail: ggfekononm@yandex.ru.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, власних імен тощо.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 10768 від 21.12.2005.

З М І С Т

Марчін Рехловіч ЗНАЧЕННЯ ЕЛЕКТРОТРАНСПОРТУ В ДОСТУПНОСТІ ЗОН МІСЬКОЇ ЗАБУДОВИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ МОТОРИЗАЦІЇ – ГЕОГРАФІЧНА ТОЧКА ЗОРУ	128
Володимир Костащук, Аліна Іванчук ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	132
Валентина Редіна, Володимир Редін, Валентин Лаптев РОЗВИТОК МЕРЕЖІ ТУРИСТСЬКО-КРАСЗНАВЧИХ ОБ'ЄДНАНЬ (ГУРТКІВ, СЕКЦІЙ) У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	138
Володимир Опара, Олена Домбровська СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ В РИНКОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	143
Петро Сухий, Микола Цепенда ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНА ОЦІНКА БІОРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ	147
Олег Куденко ОБРАЩЕНИЕ С ОТХОДАМИ В УКРАИНЕ – ПРОБЛЕМА УСТОЙЧИВОСТИ СОЦИОГЕОСИСТЕМЫ	151
Олексій Самойлов МОЖЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СТАНОМ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ	157
Костянтин Немець, Ганна Кулешиова МОДЕЛЮВАННЯ ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ РАЙОННИХ СОЦІОГЕОСИСТЕМ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ	160
Алексей Кириухин, Алла Порятуй, Игорь Дунаев, Надежда Грищенко КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПОДХІД К СОЗДАНИЮ СИСТЕМНОЙ ИННОВАЦИОННОЙ ПЛАТФОРМЫ ГЕОТЕХНОПОЛИС В РАМКАХ ЕВРОРЕГИОНА «СЛОБОЖАНЩИНА»	167
Ігор Кучер, Людмила Ключко АНАЛІЗ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СИСТЕМИ ГАТТ/СОТ В УКРАЇНІ У 1998 – 2011 РОКАХ ..	173
Алексей Кириухин РОССИЙСКО-УКРАИНСКОЕ ПОГРАНИЧЬЕ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ЭВОЛЮЦИИ ТРАНСГРАНИЧНЫХ СИСТЕМ	178
Дослідження молодих науковців	
Олександр Носирєв ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СИСТЕМИ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА	183
Наталія Моштаківа ПРОСТОРОВІ ПРОБЛЕМИ СФЕРИ КУЛЬТУРИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	189
Грина Ткач ЗМІНА ФУНКЦІЙ ПОСЕЛЕНЬ ДАВНЬООСВОЄНОГО АГРОПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	196
Микита Швець ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ МАЛИХ НАРОДІВ, НА ПРИКЛАДІ КРИМСЬКИХ КАРАЇМІВ	201
Лілія Вавринів СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЮТЮНОКУРІННЯ, ЯК ПРОЯВУ АСОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ	206
Наталія Срокурова ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО ПРОСТОРУ ЯК СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ	214
Сергій Отечко СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ	218
Віталій Бережний, Наталія Добровольська КОНЦЕПЦІЯ ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ПОРОГІВ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ДОСЛІДЖЕНЬ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	224
Наші автори	228
Вимоги до матеріалів, які подаються до «Часопису соціально-економічної географії»	231

УДК 911.3:008

Наталія Моштаківа

ПРОСТОРОВІ ПРОБЛЕМИ СФЕРИ КУЛЬТУРИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Проаналізовано територіальну організацію сфери культури Луганської області та визначено основні її проблеми. Розраховано рівень розвитку сфери культури по містах і районах області. Визначено, що головними просторовими проблемами сфери культури регіону є територіальні диспропорції в культурному обслуговуванні його населення, значні відмінності в забезпеченні послугами культурного й інформаційного призначення сільської і міської місцевостей, ексцентричність положення обласного центру та ін. Запропоновано шляхи вирішення просторових проблем сфери культури Луганщини.

Ключові слова: сфера культури, рівень розвитку сфери культури, територіальна організація сфери культури, просторові проблеми сфери культури

Наталія Моштаківа. ПРОСТРАНСТВЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ СФЕРЫ КУЛЬТУРЫ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ. Проанализирована территориальная организация сферы культуры Луганской области и определены основные ее проблемы. Рассчитан уровень развития сферы культуры по городам и районам области. Определено, что главными пространственными проблемами сферы культуры региона являются территориальные диспропорции в культурном обслуживании его населения, значительные различия в обеспечении услугами культурного и информационного назначения сельской и городской местностей, эксцентricность положения областного центра и др. Предложены пути решения пространственных проблем сферы культуры Луганщины.

Ключевые слова: сфера культуры, уровень развития сферы культуры, территориальная организация сферы культуры, пространственные проблемы сферы культуры

Natalia Moshtakova. SPATIAL PROBLEMS OF CULTURAL SPHERE OF LUGANSK REGION AND THEIR SOLUTIONS. Territorial organization of the cultural sphere of Lugansk region analyzed and its main problems identified. The level of development of the cultural sphere in the towns and districts of the region is calculated. The major spatial problems of cultural sphere in the region are territorial disparities in cultural services of its population, significant differences in the provision of cultural and information services in rural and urban areas, the eccentricity of the regional center and others. Ways of solving spatial problems of cultural sphere of Lugansk region offered.

Key words: cultural sphere, the level of development of the cultural sphere, the territorial organization of the cultural sphere, the spatial problems of the cultural sphere

Актуальність теми дослідження. Соціально-економічний розвиток будь-якої країни світу, включаючи Україну, визначається досягнутим рівнем і якістю життя населення. В концепції «Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй» (ПРООН) зазначається, що кожна держава в процесі свого економічного розвитку повинна в першу чергу створювати сприятливі умови для задоволення трьох потреб людини (прожити довге і здорове життя, набути необхідних знань, мати доступ до ресурсів, які забезпечать гідний рівень життя), що характеризують такі виміри людського розвитку як довголіття, грамотність та матеріальне благополуччя. Досягнення гідних показників якості та рівня життя населення не можливе без пріоритетного розвитку галузей соціального призначення, в т. ч. сфери культури (СК) [12].

Загальна Декларація прав людини, Конституція та законодавство України гарантують рівні права і свободи кожної людини в СК, незалежно від її раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, мови тощо, в т. ч. незалежно від її місця проживання. Незважаючи на це, в Україні спостерігаються значні територіальні диспропорції в забезпеченні населення послугами культурно-

го й інформаційного призначення. Так, рівень культурного обслуговування (КО) значно різниться в центрі (столиці, регіональних центрах) та на периферії, в сільській та міській місцевостях, у великих містах та містечках тощо.

Все це обумовлює необхідність проведення систематичних наукових, в т. ч. суспільно-географічних, досліджень територіальної організації СК з метою виявлення характерних особливостей і закономірностей, визначення проблем і перспектив, що дозволило б запропонувати основні напрями її вдосконалення. Особливої актуальності набуває дана проблематика на регіональному рівні, в першу чергу для регіонів, які відзначаються суттєвими територіальними відмінностями розселення населення, розміщення виробничого потенціалу та соціально-економічного розвитку. Одним з таких регіонів України є Луганська область, яка територіально різко поляризована за особливостями розміщення населення та господарства і має значні внутрішньорегіональні соціально-економічні диспропорції. Це й визначає актуальність даного дослідження, в основу якого покладено виявлення проблем територіальної організації СК Луганської області та надання рекомендацій щодо їх вирішення.

Аналіз попередніх досліджень. Вивченням проблем функціонування СК на сучасному етапі займаються в Міністерстві соціальної по-

літики України, Міністерстві культури України, Інституті соціальних досліджень, Українському центрі культурних досліджень, Національному Інституті стратегічних досліджень, Інституті прогнозування Національної Академії наук України, Інституті регіональних досліджень, на кафедрах відповідних вищих навчальних закладів тощо. Питання розвитку СК привертають увагу фахівців різних наукових галузей: економістів, культурологів, соціологів, суспільних географів тощо.

Проте, слід зазначити, що серед сучасних науковців переважають праці, присвячені дослідженню всієї соціальної сфери, в т. ч. СК як однієї з її складових (Г.А. Аванесова, Н.М. Вітренко, Б.М. Данилишин, С.М. Жовнір, І.В. Запотоцька, О.Г. Корнус, В.І. Куценко тощо), а також дослідження СК у складі комплексів – культурно-освітнього (О.І. Шаблій, Н.І. Флінта, Я.В. Стафійчук), соціально-культурного (Н.М. Кисіль, М.І. Білецький) та ін. Все це обумовлює недостатню глибину та ґрунтовність вивчення цієї сфери суспільства, зокрема в територіальному аспекті.

Мета дослідження – визначити найважливіші проблеми територіальної організації СК Луганщини та розробити основні напрями їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. До головних недоліків територіальної організації галузі культури Луганщини в першу чергу слід віднести ексцентричність положення головного вузла КО регіону – м. Луганськ, що розташований на південний схід від географічного центру області – смт. Новоайдар. Даний факт ускладнює територіальну доступність жителів північних та північно-західних районів до культурних послуг вищого рангу. Деяку компенсацію епізодичних послуг культурного й інформаційного призначення віддаленим районам області забезпечує центр КО – м. Старобільськ. Але сила його впливу на дані території залишається недостатньою.

В результаті в межах області формується буферна зона (Кремінський, Старобільський, Марківський і Міловський райони) та периферійні території (Троїцький, Сватівський, Білоку-

ракинський і Новопсковський райони).

Такі просторові диспропорції вимагають удосконалення територіальної організації СК області. На нашу думку доцільним є підвищення значення м. Старобільськ в КО жителів північних районів шляхом перетворення його з центру на вузол КО та збільшення зони впливу, а також покращення транспортної інфраструктури даних районів. Таке перетворення полягає в створенні в місті закладів культури, що надаватимуть послуги вищого рангу [3].

Серед інших центрів КО Луганщини особливої уваги потребують селища міського типу – центри адміністративних районів (Троїцьке, Білокуракине, Новопсков, Марківка, Мілове, Новоайдар, Біловодськ, Слово'яносербськ, Станиця Луганська), які характеризуються недостатнім розвитком СК за рахунок слабкого фінансування. Це вимагає оновлення існуючих об'єктів культурної інфраструктури та створення нових відповідно до потреб населення, розширення асортименту і покращення якості надання послуг [3].

Важливою проблемою територіальної організації СК Луганської області є значні територіальні відмінності в КО населення різних міст і районів. З метою визначення цих диспропорцій нами було проведено групування адміністративно-територіальних одиниць (АТО) Луганщини за рівнем розвитку СК. Для цього було відібрано перелік показників, які різнобічно характеризують стан кожної галузі СК (бібліотечної, музичної, клубної, паркової, архівної, видавничої та ін.), графоаналітичним методом багатовимірної класифікації [5] проранжовано міста і райони області за відібраними показниками та за результатами ранжування по кожній галузі СК виставлено рейтинг АТО (від найкращого 1-го до найгіршого 31-го) (табл. 1).

За сумою отриманих рейтингів було побудовано графік Паретто (рис. 1). Найменша сума рейтингів означає, що в цілому дана АТО в 2008 р. характеризувалася найкращим рівнем розвитку всіх галузей СК.

Виконані розрахунки та аналіз результатів ранжування АТО дав можливість класифікувати їх на групи за рівнем розвитку СК (рис. 2).

Таблиця 1

Рейтинг міст і районів Луганської області за рівнем розвитку галузей СК
(від найкращого 1-го до найгіршого 31-го)

АТО області	Рейтинг галузей СК										
	бібліотечної ¹	клубної ²	театрально-видовищної ²	музейної ^{3,4,5}	архівної ⁶	позашкільної мистецької освіти ^{2,3}	кіно-обслуговування ^{2,3}	теле-, радіо-, Інтернет-обслуговування ⁷	паркової ^{2,3}	видавничої ^{2,8}	культурної спадщини ^{2,3}
м. Луганськ	2	31	1	2	18	8	3	3	7	1	2
м. Антрацит	14	3	31	7	3	23	5	11	4	8	14
м. Алчевськ	1	23	31	3	2	2	1	1	2	2	1
м. Брянка	21	2	31	19	28	9	31	10	31	11	21
м. Кіровськ	29	18	31	22	6	1	31	6	1	12	29
м. Красnodон	9	22	31	4	31	7	31	13	31	7	9
м. Красний Луч	19	7	31	11	27	10	6	12	31	9	19
м. Лисичанськ	4	28	31	1	17	4	2	2	5	5	4
м. Первомайськ	22	1	31	9	21	6	31	8	31	14	22
м. Ровеньки	17	16	31	14	11	12	31	7	6	10	17
м. Рубіжне	6	20	31	5	7	11	31	4	31	4	6
м. Свердловськ зі Свердловським р-ном	31	29	31	30	15	15	10	21	9	15	31
м. Северодонецьк	7	30	2	28	10	5	31	9	31	3	7
м. Стаханов	15	27	31	10	24	3	4	5	3	6	15
Антрацитівський р-н	23	9	31	31	12	13	31	31	31	30	23
Біловодський р-н	27	6	31	6	26	24	7	20	31	17	27
Білокуракинський р-н	5	5	31	12	30	26	31	31	31	22	5
Красnodонський р-н	13	13	31	15	14	17	31	31	31	31	13
Кремінський р-н	20	19	31	8	5	19	31	16	31	21	20
Лугутинський р-н	11	14	31	27	16	21	31	18	31	25	11
Марківський р-н	16	8	31	24	25	22	31	17	31	19	16
Міловський р-н	10	12	3	23	8	20	31	31	31	13	10
Новоайдарський р-н	24	15	31	16	19	25	31	22	31	23	24
Новопсковський р-н	3	4	31	13	23	18	31	14	31	16	3
Перевальський р-н	28	21	31	18	13	14	8	31	31	27	28
Попаснянський р-н	25	26	31	26	29	27	31	15	31	20	25
Сватівський р-н	30	24	31	25	22	31	31	23	31	18	30
Слов'яносербський р-н	18	25	31	17	4	29	31	24	31	28	18
Ст.-Луганський р-н	26	11	31	20	20	30	31	25	31	29	26
Старобільський р-н	12	17	31	21	1	16	9	19	8	24	12
Троїцький р-н	8	10	31	29	9	28	31	31	31	26	8

¹ – розраховано автором за даними джерела [1]

² – розраховано автором за даними джерела [11]

³ - розраховано автором за даними джерела [8]

⁴ - розраховано автором за даними джерела [9]

⁵ - розраховано автором за даними джерела [10]

⁶ - розраховано автором за даними джерела [6]

⁷ - розраховано автором за даними джерела [4]

⁸ - розраховано автором за даними джерела [2]

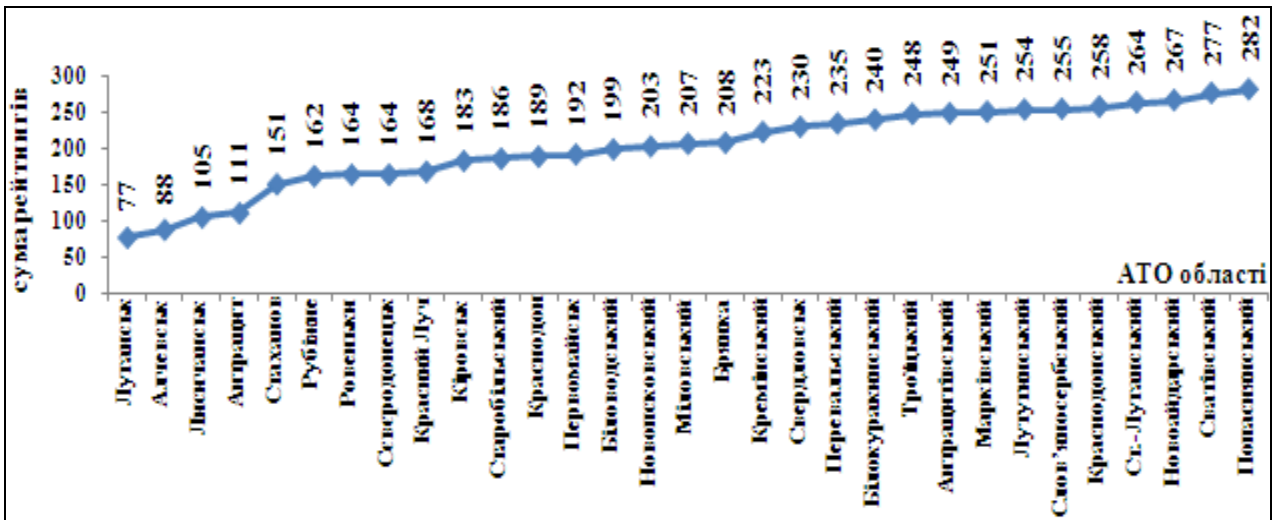

Рис. 1. Графік Паретто для розподілу АТО Луганської області за сумарним рейтингом рівня розвитку СК станом на 1. 01. 2009 р. (побудовано автором)

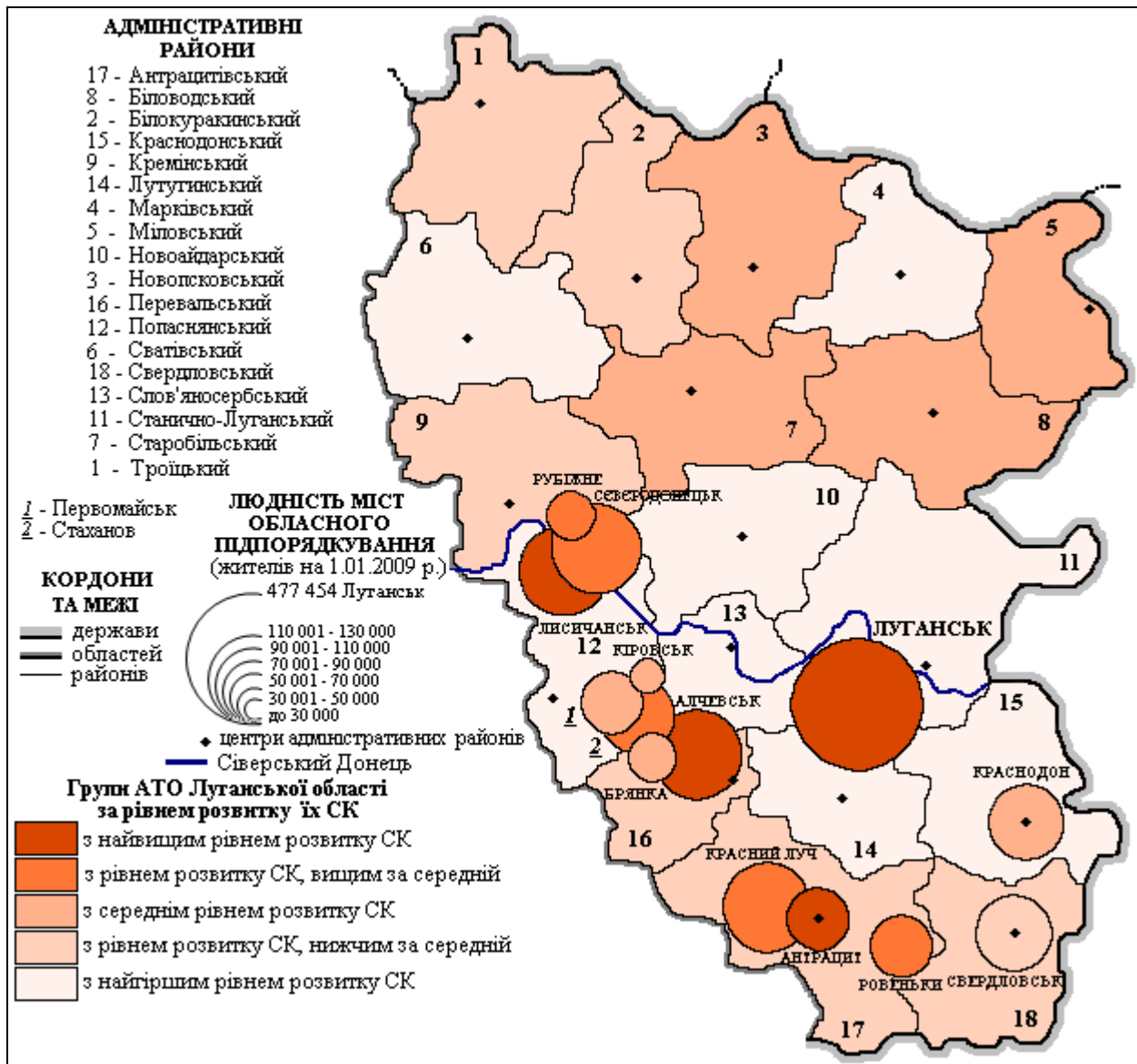

Рис. 2. Групування АТО Луганської області за рівнем розвитку СК станом на 1. 01. 2009 р. (побудовано автором)

З картосхеми видно, що найвищий рівень розвитку СК мають Луганськ, Алчевськ, Лисичанськ та Антрацит, а найгірший – Попаснянський, Сватівський, Новоайдарський, Станично-Луганський, Краснодонський, Слов'яносербський, Лутугинський, Марківський райони. Це свідчить про наявність просторової закономірності у розвитку СК – найвищі показники мають міста обласного підпорядкування, а найгірші – райони, на території яких ці міста розташовані, а також райони, що характеризуються центральним положенням (навколо Луганська). Цей факт можна пояснити тим, що населення даних районів надає перевагу не власним закладам культури, а міським, які відрізняються як більшим різноманіттям спектру культурних послуг, так і вищою якістю їх надання та одночасно є територіально доступними для жителів, що й обумовлює низькі показники розвитку СК даних районів. Єдиним містом обласного підпорядкування, для якого характерні низькі показники розвитку СК, є Свердловськ. Причиною цього є те, що Свердловській міськраді адміністративно підпорядкований весь Свердловський район, який і «тягне» вниз рівень КО міста.

Серед районів області найвищий рівень розвитку СК має Старобільський. Це обумовлено тим, що м. Старобільськ є найбільшим і практично єдиним містом у північній частині

Луганської області, яке виконує функції головного культурного центру цієї території, тому й має порівняно розвинену мережу закладів культури.

Групування АТО за рівнем розвитку СК дало змогу запропонувати першочергові заходи, необхідні для покращення КО населення регіону, що найбільш актуально для районів з найгіршим рівнем розвитку СК. Для вдосконалення КО жителів цих районів необхідно передусім покращити їх транспортну доступність до міст обласного підпорядкування, що розташовані на їх території (Лисичанська, Рубіжного, Северодонецька, Первомайська, Кіровська тощо), а також до Луганська та Старобільська (зокрема, для населення Сватівського і Марківського районів). На нашу думку, такий підхід є доцільнішим та ефективнішим, ніж відкриття нових закладів культури на території цих районів (що за сучасних умов фінансування СК області взагалі виглядає практично неможливим), оскільки останні все одно за кількістю та якістю послуг будуть поступатися міським та залишатимуться незапитаними місцевими жителями.

Першочергового вирішення як на місцевому, так і на загальнодержавному рівні потребує проблема значної диспропорції забезпеченості закладами культури міської та сільської місцевості області (рис. 3).

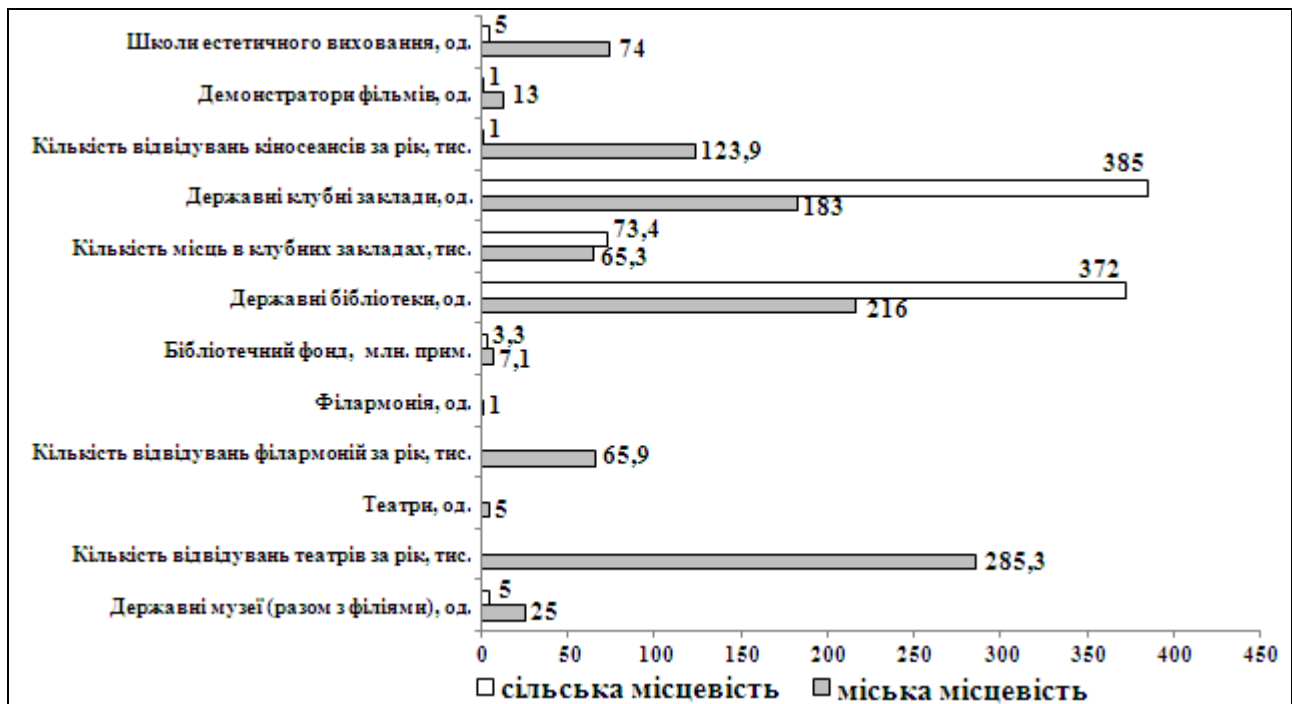

Рис. 3. Забезпеченість міської та сільської місцевостей Луганської області закладами культури (станом на 1. 01. 2009 р.)¹

¹ - розраховано автором за даними джерела [11]

З рис. 3 видно, що міське населення Луганської області в порівнянні із сільськими жителями значно краще забезпечена закладами культури. Так, у міських населених пунктах розташовано 100 % театрів і концертних організацій (філармоній); 83,3 % державних музеїв; 92,9 % демонстраторів фільмів; 93,7 % шкіл естетичного виховання; 36,7 % бібліотек, але в них зосереджено 68,0 % бібліотечного фонду області. Водночас, незважаючи на те, що розвиток і підтримка культури на селі є одним із пріоритетних завдань державної культурної політики України, стан СК та рівень КО сільських жителів залишається вкрай незадовільним. Єдиними закладами культури, за кількістю яких сільська місцевість випереджає міську, є клубні заклади та державні бібліотеки. На 1. 01. 2009 р. в сільських населених пунктах було розташовано 67,8 % клубів, на які припадало 52,9 % загальних місць у них. Проте, діяльність клубних закладів залежить не стільки від їх числа та кількості посадкових місць, скільки від якості заходів, що ними проводяться (концерти, темати-

чні вечори, спектаклі, заняття в гуртках, наявність клубних формувань тощо). Хоча за кількістю державних бібліотек сільські населені пункти і не поступаються міським, бібліотечний фонд їх значно менший (32,0 %) і застарілий. Крім того, слід мати на увазі той факт, що в багатьох селах бібліотеки існують формально, оскільки населення їх практично не відвідує з багатьох причин (наявність власної бібліотеки, застарілий репертуар бібліотечного фонду, який не поповнювався багато років, зниження потреби в читанні книжок у зв'язку з наявністю інших джерел інформації, зміни культурних пріоритетів населення тощо).

Особливої гостроти проблемі надає той факт, що 46,9 % сільських населених пунктів Луганщини взагалі не мають жодного закладу культури. Так, без культурної інфраструктури залишаються 33 села (56,9 %) в Сватівському районі, 31 (53,4 %) – в Троїцькому, 28 (57,1 %) – в Слов'яносербському, 28 (48,3 %) – в Станично-Луганському тощо (рис. 4).

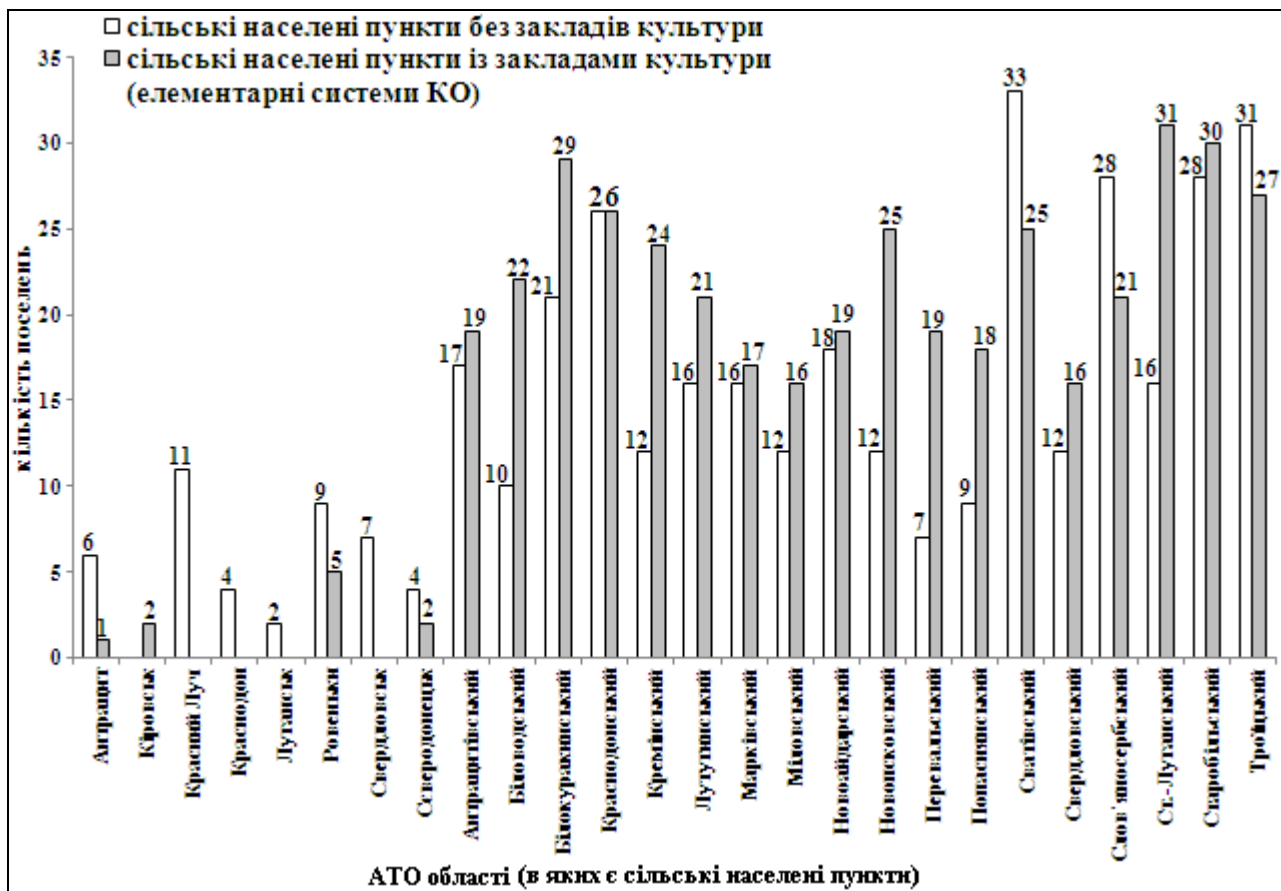

Рис. 4. Розосередженість мережі закладів культури в сільській місцевості Луганської області (станом на 1. 01. 2009 р.)¹

¹ – побудовано автором за даними джерел [1; 2; 4; 6; 8; 9; 10; 11]

Отже, СК сільської місцевості потребує пріоритетного розвитку і підтримки як на регіональному, так і на загальнодержавному рівні. Культурна політика має бути спрямована на збереження й оновлення існуючої культурної інфраструктури села, організацію діяльності пересувних закладів культури (бібліобусів, пересувних кіноустановок, експозицій, виставок тощо), інформатизацію сільської місцевості тощо.

Висновки. СК Луганської області характеризується цілою низкою просторових про-

блем (територіальні диспропорції рівня розвитку СК, значні відмінності КО сільської і міської місцевості, ексцентричність положення обласного центру тощо). Недосконалість територіальної організації СК регіону призводить до порушення найважливіших культурних прав населення регіону, зокрема права на отримання кожною людиною незалежно від місця проживання рівних можливостей одержання культурного розвитку в потрібному обсязі.

Список використаних джерел:

1. Бібліотечна система Луганської області в 2008 р.: статистичні дані відділу наукового аналізу та розвитку бібліотек Луганської обласної універсальної бібліотеки імені М. Горького / [зав. відділом Г. В. Аксьонова]. – Луганськ, 2009;
2. Газетні видання (газети і бюлетені газетного типу) та журнали, що видані в Луганській області впродовж 2008-2010 рр. та обов'язкові примірники яких надійшли в Книжкову палату України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrbook.net/>;
3. Заптоцька І. В. Територіальна організація соціальної сфери Черкаської області та основні напрямки її вдосконалення: дис. ... кандидата геогр. наук: 11.00.02 / Ірина Василівна Заптоцька. – Київ, 2007. – 220 с.;
4. Звіт представника Національної Ради з питань телебачення і радіомовлення в Луганській області Моклякової Н.І. [Електронний ресурс]. – Луганськ, 2008. – 37 с. – Режим доступу: <http://www.loga.gov.ua/oda/about/depart/media/inf-space>;
5. Машков О.А. Графоаналітичний метод багатовимірної класифікації суспільно-географічних об'єктів / О. А. Машков, К. А. Немець // Часопис соціально-економічної географії: Міжрегіональний зб. наук. праць. – Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2010. – Вип. 8 (1). – 190 с. – с. 30-35;
6. Показники розвитку архівних установ Луганської області за 2008 р.: [стат. зб.] / під заг. ред. М. М. Старовойтова. – Луганськ: Державний архів Луганської області, 2009. – 36 с.;
7. Розробка Концепції «Загальнодержавної програми дій щодо збагачення та розвитку культури і духовності українського суспільства на 2007-2011 рр.» та «Дорожньої карти» до неї [Електронний ресурс] / О. А. Гриценко, Г. О. Андрес, Н. К. Гончаренко та ін. – К.: Український центр культурних досліджень, 2006. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2006_s5.php;
8. Статистичні матеріали про діяльність закладів культури (державних музеїв, демонстраторів фільмів, шкіл естетичного виховання, парків культури і відпочинку) та культурну спадщину Луганської області за 2008 р. Управління культури і туризму Луганської облдержадміністрації;
9. Статистичні матеріали про діяльність громадських музеїв Луганської області на 1. 01. 2009 р. Науково-методичного відділу Луганського обласного краєзнавчого музею;
10. Статистичні матеріали про діяльність музеїв при навчальних закладах Управління освіти і науки Луганської облдержадміністрації;
11. Статистичний щорічник Луганської області за 2008 р.: Частина II / [за ред. С. Г. Пілієва]. – Луганськ: Голлове управління статистики у Луганській області, 2010. – 385 с.;
12. Человеческое развитие: новое измерений социально-экономического прогресса: [учеб. пособ.] / Под общей ред. В. П. Колесова. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Права человека, 2008. – 636 с.